



# Novigradska ribarska tradicija



Europska unija



Izrada ove brošure sufinancirana je sredstvima Europske unije iz Europskog fonda za pomorstvo i ribarstvo.



Charming Istria

Turistička zajednica Grada Novigrada-Cittanova  
Mandrač 29a,  
52466 Novigrad [Istria/HR]  
OIB: 87765626651  
Tel. ++385 (0)52 757 075  
e-mail: [info@novigrad-cittanova.hr](mailto:info@novigrad-cittanova.hr)

Sadržaj ove brošure isključiva je odgovornost Turističke zajednice Grada Novigrada - Cittanova.



*Ulov ribe u Tarskoj vali (prvi zdesna ribar  
Giacchino Favretto), snimljena nakon 1945.,  
vl. Roberto Krevatin*

# Sadržaj

O jednoj vječnoj ljubavi.....	7
Vremeplov novigradskog ribarstva: od antike do danas.....	8
Zlatno doba ribarstva 20. stoljeća.....	15
Tehnike ribolova prije modernizacije ribarstva.....	17
Ribolov 21. stoljeća.....	22
Pučka meteorologija.....	24
Ribarska praznovjerja.....	26
Štorije s okusom soli.....	27
Novigradski ribari osobno.....	29
Silvio Simonović – Cicilia.....	29
Silvano Štokovac.....	32
Ennio Udovicich.....	35
Roberto Krevatin.....	37
Amedeo Miani.....	39
Manuel Korlević.....	41
Recepti iz nestale kuhinje.....	43
Budućnost novigradskog ribarstva.....	45
Zahvale.....	46

# O jednoj vječnoj ljubavi

Gotovo svaki opis Novigrada počet će riječima ribarski grad na sjeverozapadu Istre, jer ribarstvo je tako snažno s njime prožeto da se njihova povijest gotovo i ne može razdvojiti. Ribari su oduvijek duša Novigrada, njihove ćete kočarice i danas ugledati čim kročite u luku Mandrač, a nerijetko ćete ih susresti na obali, dok zbijaju šale jedni s drugima, očiju uprtih u mreže koje probiru rukama otvrdnulim od vjetra i soli. Ako ih upitate, reći će vam da je lakše dijeliti more nego zemlju, jer teže ga je posjedovati. Stoga pravi ribari ne nasrću jedan na drugoga. Doduše, imaju poseban vokabular i znaju podići glasove: tko će na koju stranu, gdje će baciti mrežu, kako ili kad je dići, ili zbog slaba ulova. Ribari s morem igraju različite uloge: beznačajne ili sudbonosne, svakodnevnne ili vječne. I uistinu, oni kao da pripadaju nekom drugom svemiru, tako fino usklađenom s prirodnim ciklusima, vjetrovima i ribljom čudi, svemiru u kojem ne postoje sigurni ishodi, a svako jutro nosi drugačiji rasplet. U toj vječnoj igri sudbine, oni ostaju okrenuti moru, poštujući njegove tajne, nadajući se da će im se sreća osmjehnuti i podariti im ono što svaki od njih željno priželjkuje – dobar ulov.

U ovom hommageu ribarstvu i ribarima čija nas ustrajnost, mukotrpan rad i nasljeđe prenošeno generacijama i danas ispunjavaju poštovanjem, donosimo vam njihovu povijest, tradiciju, izreke, praznovjerja, anegdote, priče i recepte.

Ovim tekstom Novigrad vraća ribarima i luci dio onoga što su mu dali, da bude više nego što bi bez njih bio.

# Vremeplov novigradskog ribarstva

## **DOBA ANTIKE**

Prva ribarsko-seoska aglomeracija niknula je u antičko doba.

## **RANI SREDNJI VIJEK**

Novigrad u 5. st. postaje središte biskupije. Crkvene i svjetovne vlasti u zaljevu ušća rijeke Mirne osnivaju privatna lovišta – ribnjake koje daju u zakup na određeno vrijeme i dobivaju velik dio lovine od svojih ribara – kolona.

## **804. G. — PRVI PISANI TRAG**

Iz dokumenta Rižanski placit doznajemo da je vojvoda Ivan, franački upravitelj Istre, stjecao visoke prihode na svojim imanjima, od kojih se spominje carski veleposjed u Novigradu s 200 kolona i veliki ribnjak.

## **13. ST. — RIBARSTVO I CRKVA**

Porečki biskup Oton utvrđuje granice ribolovnih predjela u luci Mirni 1266. g. – granica na sjeveru seže do luke Dajla, a na jugu do nepoznatog lokaliteta Rostrum.

## **13. – 18. — ST. MLETAČKA VLAST**

Novigrad je, poput ostalih zapadnoistarskih gradova bio pod upravom Mletačke Republike koja nadzire luke zbog pomorskog puta koji je povezivao Veneciju s dalmatinskim gradovima i Levantom. Od vitalnog je značaja za Veneciju bio prijevoz žita pa su venecijanske galije na našoj obali dočekivali posebno obučeni peljari, vješti pomorci koji su galije pune žita sprovodili preko opasnih morskih zona do Venecije. Novigrad je bio jedna od luka za peljarenje, ali i pogodno mjesto za ribarsku djelatnost.

## **15. ST. — ODREDBA O RIBARIMA**

Spominje se u Novigradskom statutu iz 1402. i propisuje da svi ribari koji od Novigradske općine zakupe ribolovište, u cijelo vrijeme korizme dužni su svu ribu koju ulove donijeti i prodavati na ribarnici na novigradskom trgu.

## **RIBARSTVO POLOVICOM 17. ST.**

Novigradski biskup Giacomo Filippo Tommasini, opisujući ribarstvo od 1641. do 1655., navodi da premda mu je dijeceza siromašna i malobrojna, ribarstvo je razvijeno pa oni koji se time bave dobro i zarađuju, a razvijena je i trgovina soljenih riba. Osim cipala, orada i zubataca, spominje i slatkovodne ribe jegulje.

## **RIBARSTVO 18. ST.**

Ovo su razdoblje obilježile loše ekonomske prilike, siromaštvo i slaba naseljenost novigradskog područja. Zbog toga je ostalo vrlo malo zapisa o ribarstvu. Ono što sa sigurnošću znamo je da je u to doba priobalni otok (današnji centar grada) pretvoren u poluotok nasipavanjem kanala.

## **POČETAK 19. ST. — AUSTRIJSKA UPRAVA**

Prema popisu iz katastra Franje I. iz 1827. g., općina Novigrad broji 50 zaposlenih u plovidbi i ribolovu s time da su 2 brodice pripadale ribarima, a svi ostali bili su lađari.

## **POČETAK 20. ST. — PRVA ZADRUGA**

1911. g. Novigrad ima 123 ribara, 51 brod i batanu, te pribor za lov na srdele, tune, pridansku ribu i incune. U to doba ribarstvo postaje stalno zanimanje. Nakon 1. svjetskog rata temelj ribolova postaje srdela. 1922. u Novigradu se osniva prva ribarska zadruga. Članovi zadruge i dalje su plaćali najam Porečkoj biskupiji ako su ribarili na njenom dijelu Tarskog zaljeva, no bili su vlasnici mreža i mogli su raspolagati ulovom.

## **20. ST. — DOBA RASTA I MODERNIZACIJE**

Nakon 2. svjetskog rata lovina se sve više povećava, a ribarska flota širi, prije svega zbog ovladavanja novih tehnika i osvajanja lovišta

inčuna i skuša na otvorenom moru. Otvara se prva tvornica ribljih konzervi. 1970.-ih se za izradu ribarskih mreža počeo koristiti sintetički materijal umjesto pamuka, uvedene su brojne mehaničke inovacije poput vitla za povlačenje mreža, i brodska elektronika.

#### **21. ST. — KOMPAKTNA RIBARSKA FLOTA**

U Novigradu je danas oko 29 registriranih obrtnika koji se bave ribarstvom. Ribarska flota sastoji se od kočarica koje se pretežno bave ulovom školjki i muzgavaca, te manjeg broja brodica koje mrežama stajačicama love list i bijelu ribu.



*Luka Mandrač, razglednica poslana 1963.,  
vl. Muzej-Museo Lapidarium*



*Dječak s ostima, novigradski Mandrač, 1905.*

Karta ribarskih lokacija s popisom toponima  
(1930.-te godine)

Podaci i karta toponima djelo su Lucia Falcerija, po  
kazivanju ribara Ruggera Radina i Antonija Maiera




## I FONDALI

La raccolta dei dati e la compilazione della mappa dei fondali è opera di Lucio Falceri, su indicazioni di Ruggero Radin e Antonio Maier.

### ELENCO DEI TOPONIMI

- |  |   |
|--|---|
| 1) Punta Muiela                                      | 42) Biancauro   |
| 2) Puntal de Maistro                                 | 43) El Val  |
| 3) Puntal de Ponente                                 | 44) Aspreo  |
| 4) Puntal de Garbin                                  | 45) I Forti   |
| 5) Puntal de Siroco (Scirocco)                       | 46) Aspreo  |
| 6) Puntal del Macello                                | 47) Ori   |
| 7) Puntal del Pra                                    | 48) Sanità (Dogana)                                     |
| 8) La fossa del Massanico                            | 49) Aspreo duro   |
| 9) La fossa del Val                                  | 50 - 51) Caracanti                                      |
| 10) Pesca con la togna a riboni                      | 52 - 53 - 54 - 55 - 56 - 57) Ori<br>(trasparente netto) |
| 11) Speron   | 58) Aspreo.   |
| 12) Aspreo duro                                      |   |
| 13) Aspreo meno duro                                 |   |
| 14) I forti (sotto costa)                            |   |
| 15) Tinto fondi bianchi                              |   |
| 16) Fiume de alghe                                   |   |
| 17) Le Prese   |   |
| 18) Punta Cave                                       |   |
| 19) Molo del Pra                                     |   |
| 20) Val del Pra Fango                                |   |
| 21) Pesca delle munole (Tire)                        |   |
| 22) Banchi   |   |
| 23) Pesca con la togna                               |   |
| 24) El Massanico                                     |   |
| 25) Metri d'acqua                                    |   |
| 26) Fango  |   |
| 27) Sassi  |   |
| 28) Pesca con la togna a riboni<br>(acqua crescente) |   |
| 29 - 30 - 31) Biancauro                              |   |
| 32) I Forti (La Tesa)                                |   |
| 33) La Mea   |   |
| 34) Aspreo meno duro con bianchi                     |   |
| 35) Belvedere  |   |
| 36) Porta (delle mura)                               |   |
| 37) Casa di Umberto Sain                             |   |
| 38) Macello  |   |
| 39) Aspreo   |   |
| 40) Testa Mea  |   |
| 41) I Fortini de Ponente                             |   |



*Mandrač, ribarska zadruga „Zvijezda“.  
Razglednica, poslana 1960.,  
vl. Muzej Lapidarium*

## Zlatno doba ribarstva 20. stoljeća

Novigrad je početkom 20. stoljeća imao 123 ribara te 50-ak brodova i brodica. Tada je ribarstvo i postalo stalno zanimanje. Nakon I. svjetskog rata temelj novigradskog ribolova postaje srdela. Osim srdela, važni su bili i cipli, a najbolje lovište Tarska vala u kojoj se do 60.-tih godina lovina dijelila popola između ribara iz Novigrada i Poreča. Ribarska flota na zapadnoj obali Istre nije zabilježila velike gubitke ni za vrijeme II. svjetskog rata, a po njegovu je završetku zbog ovladavanja novih ribolovnih tehnika imala sve veće ulove. Stoga se uskoro počela javljati potreba za industrijom prerade ribe. Tako je 1951. rođena novigradska „Zvijezda“ (prvotno Srdela), ribarska zadruga s dva broda, ribarnicom i malim pogonom za preradu ribe, uglavnom srdela, incuna i rakova. Nalazila se na samoj obali, između Porporele i malog mola, na mjestu koje danas vrvi konobama i restoranima.

Pedesetih godina novigradski ribari već bilježe prosjek od 757 tona morske lovine što ih stavlja na prvo mjesto od Kopra do Pule. Usporedo s razvojem novigradskog ribarstva, sve veću ulogu dobiva i turizam pa se tako uvode popularne ribarske večeri koje su se duž Mandrača i Porporele počele održavati od 60-ih godina. Odmah su se pokazale kao pun pogodak, a u počecima su im veliki doprinos dali upravo novigradski ribari svojim donacijama ribe. U posjet su prilikom fešta dolazili i brodovi iz Izole ukrašeni svećanim zastavicama. Tradicija ribarskih večeri održala se sve do danas kada se one organiziraju kao i nekad, koncem kolovoza, povodom proslave zaštitnika Novigrada, sv. Pelagija.



# Tehnike ribolova prije modernizacije ribarstva

## **JEGULJE**

Mreže su se spuštale u ranu zoru duž plaža zatvarajući uvalice u kojima su jegulje odlagale jajašca. Zatim bi se udaralo veslima po površini mora i bacalo kamenje kako bi se jegulje natjeralo u mreže. Bili su to siromašni ulovi, a lovina sitna, 10 – 15 kg na dan.

## **GAVUNI**

Najbolji mjesec za lov gavuna bila je veljača, a idealni uvjeti vedra, mjesječinom obasjana noć. Tada su se gavuni približavali obali kako bi ondje položili jajašca koja su se mogla vidjeti danju, u obliku pulsirajućih grozdova u kojima se već nazirao život.

## **IGLICE**

Mreže srdelare polagale su se u ožujku i travnju. Ljeti su se pak dobri rezultati postizali i tunjom koju su najčešće koristili dječaci loveći s mola ili dige.

## **BOBE (BUKVE) ŠARUNI, ŠPARI, RIBONI**

Od rujna do listopada, za vrijeme prvih bura, ove su ribe dolazile do naših obala, a ribari su znali pozicije na kojima su lovili i do 200 kg na dan. No vječna su prijetnja bili delfini koji su jeli ulov i kidali mreže. Tako da su ribari često noću dizali mreže da ih preduhitre.

## **ORADE**

Ribolov na orade odvijao se s dvije barke s kojih bi se spuštale mreže na način da se odabrana lokacija okruži u velikom luku. Na sredini luka bi se upalila lampa osvjetljavajući dno. Orade bi pokušale bježati, ali bi naletjele na mrežu.

*Smotra ribarskih brodova Delamaris Izola prigodom „Ribarske fešte“, Savudrijska vala, 1970-ih. Fotografija, vl. Roberto Krevatin.*

### **BRANCINI**

Lovili su se trostrukim mrežama stajačicama, tzv. *pasalerama* koje bi ih zarobile u svojevrsnoj vreći kako bi im se onemogućio bijeg. Obične bi mreže rastrgali svojim poput noža oštrim škrgama. Na mostu na Antenalu bilo je dozvoljeno udičariti tunjom. Najbolje doba dana bilo je rano jutro kad bi se spustila razina rijeke, a voda zamutila pa je riba postajala lakšim plijenom.

### **RIBONI**

Jata ribona do naših su obala stizala sezonski, najesen i u proljeće. Zimi su se zadržavali na stjenovitom dnu. Bilo je mnogo lokacija na kojima se mogao ostvariti dobar ulov, no trebalo je utvrditi točnu poziciju. Ako bi je ribar promašio za samo 10 - 20 m, vraćao bi se doma praznih ruku.

### **ŠPARI, ŠKARPINE**

Ove ribe nalaze skrovišta u brojnim pukotinama u stijenama i najaktivnije su u zoru. Za magle se nije bilo lako orijentirati pa bi ribari osluškivali zvukove s dna mora. Kad bi čuli karakteristično škljocanje, znali bi da su blizu plijena. Špara je uvijek bilo na digi u novigradskoj luci među kamenim blokovima pa je ribolov išao po principu tko prvi, njegovi špari!

### **PLOSNAČICE – IVERAK, LISTOVI, SIPE, KANTAR, ZUBATCI**

Mreže pasarice koristile su se najprije za iverke (*passere*), a zatim za listove. Iverci su se zadržavali u blizini rijeke Mirne, na močvarnom dnu, a listovi su se lovili na bragocima od studenog sve do siječnja.

### **SRDELE**

Srdele su se lovile na potezu od Novigrada do Rovinja. Ribari bi isplovili i spustili mreže, jedan bi stražario štiteći mreže od delfina, dok bi ostali spavali do trenutka kad su mreže bile spremne za izvlačenje.

### **SARDONI (INČUNI)**

U doba bonace sardoni su stizali iz Tršćanskog zaljeva, a njihov bi dolazak najavljivali galebovi koji su se obrušavali prema moru kad bi ih



*Pospremanje plivarice, Novigrad, između 1955. - 60.g.: U prvom planu Albino Rihter. S lijeva na desno: Bruno Dimitri, Pino Zubin, Berto Žužić, Guerino Miani, Bepi Soldatić, Berto Cittar*

spazili s visine. Ribari bi tada mrežama okružili lokaciju, a zatim bi veslima snažno udarali po površini. Tako bi ulovili i do 100 kg sardona.

### **CIPLI**

Tradicionalni ribolov cipala mrežom potegačom u Tarskoj uvali način je izlova koji se obavljao dugi niz godina (prema podacima i više od 900 godina) i to jednom ili dva puta godišnje, sve do ulaska Hrvatske u EU kada je zabranjen.

### **MENULE (GIRE)**

Uz obalu i dalje od nje polagale su se mreže stajačice i parangali za lov menula. Sezona je za ovu ribu trajala od siječnja do svibnja. Lovile su se i udicom, a prvak je u tome bio lokalni ribar Piero Radin.



Ulov plave ribe, desno Miljenko Benjak, lijevo uz kabinu broda Edi Sain i Ennio Udovicich, 1980-te. Fotografija, vl. Roberto Krevatin

### **MORSKI PSI**

Na pun mjesec, u svibnju i lipnju, morski psi su se okupljali radi mrijesta između Dajle i Lovrečice te na Mirni. Lovili su se parangalima na čije bi udice ribari nataknuili po pola srdele kao mamce.

### **RAKOVI (GRANCIPORI I GRANCIJEVOLE)**

Sezona lova na rakove bila je u svibnju, a lovili su se škvanjerama, čvrstim mrežama otpornim na rakove ugrize. Ribari koji su imali više od sto mreža, odlazili su i do 20 milja na pučinu, dok su dnevni ili dvodnevni ulovi blizu obale iznosili od 50 do 60 kg rakova na dan.

### **SKUŠE (ŠKOMBRI)**

Skušje su se lovile u travnju, oko 6 milja od obale, gdje su ih ribari presretali na putu prema sjeveru. Mreže su se spuštale noću, a dizale ujutro s uvijek neizvjesnim ishodom. U svibnju se pak najviše koristila panula, kojom se lovilo u pokretu pri brzini od maksimalno 2 milje/h.

### **SRDELE, SARDONI (INĆUNI), SKUŠE**

Mreže plivarice počele su se koristiti između dva svjetska rata. Bio je to profitabilan ribolov, no iziskivao je skupu opremu. Manja barka s jakim svjetlima s morskog je dna privlačila ribu. Tada bi se jato zapasalo mrežom s matičnog broda koji je vozio ukrug, a mreža se izvlačila tegljačem s vitlom.

### **MORMORE (OVČICE)**

Mreže su se polagale u uvalama. Ovčice su dolazile s juga i ta je sezonska migracija trajala od ožujka do svibnja. Na sjever su migrirale radi hrane i zadržavale se sve do studenoga kad bi se vraćale natrag. Odatle izreka *Per san Andrea bisogna voltar le balighe*<sup>1</sup>. (Na sv. Andriju prazni se vreća).

### **TRLJE, RAČIĆI, SITNA RIBA**

Nekoć su se za ribolov u Novigradu koristile isključivo povlačne mreže koje su vukli bragoci. Mreže su imale olova na donjem rubu koja su strugala po dnu. Bio je to primitivan način lova koji nije donosio veću zaradu i kasnije je zamijenjen kočarenjem.

<sup>1</sup>Preuzeto i skraćeno iz knjige „Cittanova d'Istria nel ricordo dei suoi abitanti“, Fameia Cittanovese - Unione degli Istriani 1989., str. 82. - 94.

# Ribolov 21. stoljeća

Danas je u Novigradu registrirano tridesetak poduzetnika koji se bave ribarstvom, a novigradska je ribarska flota sastavljena većinom od kočarica koje se pretežito bave ulovom školjaka i muzgavaca, te manjeg broja brodica koje mrežama stajačicama love list i bijelu ribu.

Novigrad je s 48 dozvola za gospodarski ribolov i dalje vrlo jak u Istri, s konstantom ribolovnih aktivnosti i malim oscilacijama u ulovu. Za Novigrad je značajan i široki raspon riba i školjaka koje se love u odnosu na znatno veće hrvatske gradove. Ribarstvo je i danas jedna od važnijih i perspektivnijih grana gospodarstva, stoga je dio razvojne strategije Novigrada očuvati ribarsku tradiciju i dalje ulagati u ribarsku infrastrukturu u skladu s Europskim zelenim planom i njegovim ciljevima.



# Pučka meteorologija

Od davnina su ribari tumačili znakove prirode, ponajprije kretanja mjeseca i vjetrova, ali vjerovali su i u druga znamenja u svojoj okolini. Nekad su, uplovljavajući u luku, motrili kakvi im galebovi idu ususret te po tome sudili koji su im vjetrovi. Ili su pogled upirali prema kipu sv. Pelagija na vrhu zvonika koji je od 1913. postavljen na fleksibilno postolje. Kad je puhala bura, kip bi se okrenuo u smjeru sjevera i to je bio dobar znak za isplavlavanje. Ako bi se okrenuo prema jugu, to je značilo južinu i loš znak za ribolov. Bez preciznih meteoroloških prognoza ribari su se oslanjali na nebo, strahovali su ili se veselili jer o vremenskim je prilikama ovisio ulov i opstanak. Dio te bogate usmene predaje sačuvan je u izrekama koje i danas zadivljuju svojom točnošću!

## ***Izvorna izreka na istrovenetskom narječju***

Objašnjenje.

### ***Caligada granda.***

Ako sijeva visoko na nebu, nema opasnosti. Ako sijeva blizu mora, sprema se *caligada granda* ili gusta magla.

### ***El sol va in saca, o vento o aqua.***

Kad se sunce na zalasku skriva iza oblaka, bit će vjetera ili kiše.

### ***Luna colegada, mariner in pie.***

Kad Mjesec leži, mornar je budan.  
(u značenju: kad je mlad Mjesec)

### ***Luna in pie, mariner colegà.***

Kad Mjesec stoji, mornar spava. (u značenju: kad je pun Mjesec)

### ***Stella e luna, porta fortuna.***

Kad se sjajna zvijezda na nebu približi Mjesecu, to je dobar znak.

### ***No spetarte mai la bora se'l siroco in mar lavora.***

Nema bure dok se jugo kovitla nad morem.

### ***Tre calighi, una bora o una piova.***

Nakon tri magle slijedi ili jedna bura ili jedna kiša.

### ***Sercio lontan, piova vissin. Sercio vissin, piova lontan.***

Kad je Mjesec daleko od Zemlje, stiže kiša. Kad je Mjesec blizu Zemlje, nema kiše.

### ***Luna in ponente, aqua crescente. Luna in levenate, aqua calante.***

Kad Mjesec raste, najveća je razlika između plime i oseke. Kad Mjesec pada, najmanja je razlika između plime i oseke.

### ***Garbin bardassa, quel che'l trova el lassa.***

Kad puše vrcakvi vjetar lebić, vrijeme se ne mijenja.

### ***Pescador de amo, poco guadagno.***

Tko ribu lovi udicom, malo zarađuje.

### ***Rosso de sera, bel tempo se spera.***

Crveni zalazak sunca najavljuje lijepo vrijeme sutradan.

# Ribarska praznovjerja

Ribari su prilično praznovjerni, a taj zanimljiv dio usmene tradicije, poput svega u ribarstvu, prenosi se s koljena na koljeno. Donosimo neke od *portaškalonja*, kako ih nazivaju, odnosno loših znamenja kojih se ribari i danas čuvaju.

*Ribaru nikako ne smiješ reći Sretno! ili Želim ti dobar ulov! Radije mu pokaži roge.*

*Žena na brodu nosi nesreću.*

*Dok si na brodu, nikako ne spominji zeca.*

*Na brodu ne smiješ imati kišobran, a kamoli ga otvoriti.*

*Na petak 17. se ne ide na more.*

*Kad se donese štruca kruha na brod, nikako ne smije biti okrenuta s dnom prema gore.*

# Štorije s okusom soli

*Zapisao Sergio Gobbo po usmenim kazivanjima ribara*

## **Što je strašnije od kita? Tri kita!**

Dogodila se nevjerojatna stvar, ali istinita, prije dvjestotinjak godina. Bilo je jako toplo ljeto i u gradu je vladala glad. U uvali u kojoj se danas nalazi marina jednog jutra su se nasukala tri ogromna kita. Što učiniti, što ne...ali znali su oni koji su plovili s carskom mornaricom što učiniti. Dotrčali su svi iz grada. Netko zbog mesa, netko zbog masti za svijeće ili samo da vide to čudo nikad prije viđeno u našem moru. Jelo se i slavilo kao ludo po kućama. Bilo je toliko mesa na kitovima da se rezalo danima. Ali zbog velike vrućine, meso se kvarilo. Tako su prepričavali naši starci. Nakon tjedan dana pojavila se gadna bolest koja je odnijela mnoge živote. Da je ova priča istinita, potvrđuje velika kitova kost koja se može vidjeti u novigradskoj osnovnoj školi, a jedan cijeli kostur kita izložen je u Prirodoslovnom muzeju u Trstu.

## **Kad ferali zažare noć**

Oduvijek se živjelo od ribarstva i poljoprivrede, možda više od ribarstva. Ali prava priča o ribarstvu počinje krajem pedesetih godina s brodicom *saccavele* i dva kaića, kada se noću odlazilo na srdele i kada su se lovile velike količine. U Novigradu je bilo šest-sedam brodica *saccavele*, a svaka je uza se imala po dva kaića s feralima jer se ribarilo noću bez mjesečine. To je bilo sjajno. Flota je kretala sa zalaskom sunca, a vraćala se ujutro. Za nas djecu odlazak brodice za vrijeme zalaska sunca bio je pravi spektakl. Kada bi u mraku na horizontu vidjeli upaljene ferale, bilo je čarobno. More, brodice, kaići, srdele, ferali i zvijezde, mnogo zvijezda. To je film koji i danas proživljavam, svake noći, nakon mnogo, mnogo godina.

## **U raljama morskog psa**

Na brodu *saccavele* bilo je deset mornara: osam ribara i dvoje zaduženih za ferale. Moj je otac bio kapetan jednog takvog broda, što je za mene bila prava sreća jer me često vodio u ribolov. Među svima njima najdraži mi je

bio Albino Sain kojeg su zvali Decimo (Deseti) jer se uvijek zadnji ukrcavao na brod. Decimo mi je bio kao drugi otac i uvijek mi je prepričavao fantastične morske priče. Čuj ovu!  
Kada bi se zatvarale vreće s tisućama srdela, skuša i lignji, ja sam nadgledao i davao znak kada je dosta, kada se može izvući van. Hvatala bi se i pokoja velika riba. I zamisli, jedne večeri sam vidio morskog psa. Ogromnog i tamnog. Kleknuo sam kako bi mogao bolje vidjeti to čudovište i odjednom je iskočio iz vode prema meni s onim velikim ustima punim zuba, poput pile, iza kojih se vidjela utroba poput bunara. Bacio sam se unatrag i to me spasilo. Od tog dana sam itekako pazio kako radim svoj posao.

Krpanje mreže, Porporela. U pozadini naselje Karpinjan. Razglednica iz 1980-te, vl. Muzej Lapidarium



## Novigradski ribari osobno

*Iz intervjua s ribarima, siječanj 2022.*

### Silvio Simonović – Cicilia



*„Svoju vitalnost i zdravlje dugujem moru, načinu života s njim. Oduvijek sam ga volio i zato još delam. Kad idem na more i vratim se, bolje se osjećam, šta god da mi je.“*

### Ciano i ja

Luciano Udovicich – Ciano i ja počeli smo ribariti s 14 godina, sa starim ribarima. Išli smo odmah na sviću i to nam je bilo najinteresantnije. Tamo ste ti i riba, 'ko će koga. Dvboj. Ciano i ja bili smo jako dobri veslači. S batanom smo ribarili preko 30 godina, od '64. do '93. A kad smo krenuli s motornom barkom, nitko nas nije mogao zaustaviti. Bili

smo najjači. Za osti na sviću mislim da smo Ciano i ja bili najbolji u Jugoslaviji. Nas dvoje smo zarađivali za naše dvije familije.

### **Kako smo se orijentirali bez GPS-a**

U tintari smo imali nebrojeno orijentira. Kad smo išli na sviću, trebali smo znati gdje su rupe. I to po noći. Bez radara, bez karte, ičega. Kad je bila magla, isto smo se snalazili bez problema. Toliko smo poznavali područje da smo točno znali gdje možemo očekivati ribu i kada, imali smo svoje taktike postavljanja mreže. Znali smo gdje su pozicije orada i šargi. Drugi bi prošli pored tog mjesta i ne bi ih našli, a mi smo se uvijek vraćali puni. I bili su ljubomorni na nas. A imali smo još jedan orijentir za jugo. Neki ljudi tada imaju problema s pritiskom. Bio je jedan stari na Rivareli koji je govorio da čuje jugo kad bi si popio. Tako smo znali da kad on pije, ne ide se van na more.

### **Recept za najslađu ribu**

Kad bi došli u luku, pekli smo ribu na brodu i svi bi dolazili na marendu. Uvijek su nam govorili da je naša riba bolja nego kad je sprema doma. A mi bi ribu samo malo očistili, recimo švoju, maknuli ljuske, onda dodali friško ulje, sol i ćao. Moja žena recimo, švoji skine glavu pa je opere više puta i dođe joj drukčija. Onda su gledali našu teću. Je li naša riba slađa možda zbog toga. Ma ke teća, jedva smo je prali, i to samo iznutra, izvana nikada.

### **Vremena kad smo bacali kavijar**

Jednom smo lovili dole kod Medulina. I ulovimo jesetru, čija jaja mogu živjeti u slatkoj i slanoj vodi. Izgledala je kao vrlo stara riba, kao dinosaur, imala je i bodlje. Mi smo je gledali u čudu, nikada prije takvu ribu nismo vidjeli. Digli smo je na brod i imala je jedno 100 kila. Beštija. Jaja smo bacili u more kod Premanture, kao smeće. Dođemo u Medulin i pitaju nas di su vam jaja. Ma koja jaja? U jajima su bili šoldi! Meso jesetre je isto dobro, ali bacili smo kavijar.

### **Indijanski jazz**

Kod nas je volio marendati i Boško Petrović sa svojom jazz grupom. Koje su to fešte bile! Sardele, rakovice, jastozi. On je strašno volio

Novigrad i naša su druženja bila tradicija. Uvijek smo ostali dobri. Zvao me Indijanac jer sam tada nosio dugu kosu. „Di si, Indijanac!“. Glazba i ta atmosfera Mandrača bili su predivni. Boško nam je dolazio preko 40 godina. To je prijateljstvo nešto čega ću se uvijek rado sjećati.

### **Moju je ribu jeo i Tito**

U Medulinu je nekada bio restoran Lorencin, odmah blizu mora. Tamo je znao jesti pokojni Tito i razni oficiri. Mi smo tom restoranu više puta prodali ribu i rakovice. Tako da je Tito jeo našu ribu.

### **Penzija? Neka čeka...**

Nedavno sam gledao emisiju na talijanskoj televiziji o ribaru koji je išao u penziju. Nije više išao na more godinu-dvije i tlak mu se digao. Otišao je kod doktora i on mu je savjetovao da se vrati na barku. I on ga je poslušao. Kad je ponovo došao kod doktora, sve mu je bilo u redu sa zdravljem. I doktor ga pita „Šta si napravio?“ „Sam išao delati.“ „Ma ja sam se zezao. Nisam mislio da ideš ozbiljno delati.“ Mogao sam ići u penziju prije 15 godina. Odlučio sam još raditi zato što to volim. Za sada mi se ne ide u penziju. Šta ću raditi doma?



*Krpanje ribarske mreže, Mandrač, 1970-te:  
U krupnom planu Silvio Simonović, njemu s  
desne Emil Mitrov, u pozadini Giordano i  
Berto Stelco, Nicoletto Demitri*



## Silvano Štokovac



*„Kad sam otišao u penziju, počela su me loviti leđa i noga me boljela sve više. Nitko me više nije mogao popraviti. Kad sam išao na more, bio sam najsretniji čovjek na svijetu.“*

### Tri generacije ribara

Ribarstvo mi je u porodici. Stari mi je bio ribar i moj sin Alessandro je ribar. Imao sam 14 godina kad sam počeo ribariti. Sina sam molio da radi nešto drugo jer ima fine škole, ali se štufao ljudi i okrenuo moru. Radi puno, a sve što zna, naučio je od mene. Ja sam već 30 godina u penziji. E da, toliko je prošlo...

### Kako sam počeo

Počeo sam raditi na brodu „Stelko“ 1954. Pripadao je Jugoslovenskoj ratnoj mornarici i na njemu sam proveo dvije godine. Pedesetih smo išli i na rakove. Izašli bi jedno 20 milja na otvoreno more s malim brodom i motorom od 20 konja. Svaki drugi dan bi se vraćali s 500 do 600 kila rakova i jedno 70 kila raža. Trebalo nam je 4 sata samo u jednom smjeru, a na povratku je sve ulovljeno trebalo izvaditi iz mreže. Tada smo spavali

4 – 5 sati dnevno. Doma bi otišli samo jesti. Jednom sam u 5 dana spavao sve skupa 5 sati. To je tako bilo kad je bila mjesečina.

### Rad u „Zvijezdi“

Sjećam se kad su 1956. u Betini u Dalmaciji napravili dva nova broda za Novigrad, „Foku“ i „Morža“. Tada sam radio za „Zvijezdu“ koja nam je plaćala samo za ribu koju bi ulovili, a sve pripreme za plovidbu i čišćenje mreža radili smo besplatno. Nitko se nije bunio jer šoldi su bili dobri i ljudi su bili zadovoljni. Na Mandraču su bili skladište i radionica gdje smo držali mreže i krpali ih zimi da budu spremne za ljeto.

### Ribarska furbarija

Bio sam brodski motorist. Svi koji su trebali, polagali su ispit za brodskog motorista, a meni nisu dali jer sam išao u crkvu. Ali svejedno sam radio taj posao s dokumentima jednog drugog ribara koji nije izlazio na more jer je bio u radionici.

### Škerci i dišpeti

Na brodu je uvijek bilo škerca. Jedan stari, kad bi čistio brod, polio bi te po nogama. Ili bi stavio sić s vodom iznad vrata kabine pa bi onaj koji prvi otvori vrata bio mokar do kože. Ali jednom sam i ja njega zeznuo. Kad je otišao spavati, izuo je cipele i ostavio ih vani, a ja sam ih napunio s masti. Kad ih je obuio, bilo je ajajaj.

### Što ti je mladost!

Uvala Mirne nekad je bila puna sardela i inćuna koji su bili veliki kao moj prst. Jednom smo bacili mrežu i ulovili 115 kvintala inćuna. To smo vozili u Rovinj za preradu u brašno. Onda smo se vratili u Novigrad i do 22 sata čistili mreže. Kad smo završili, kaže nam kapetan: „Idemo van!“. Nismo mogli stajati na nogama od umora. Ali ipak smo išli...

### Moja barka, moja sloboda

Postao sam prvi ribar privatnik u Novigradu i 30 godina sam radio sam na jednom malom brodu. Samom mi je bilo najbolje. Mogao sam pjevati, plakati, raditi bilo što i nije bilo nikog da mi prigovori. Napravio sam si

brod od plastike od 8 metara i to mi je bilo super. Imao sam mrežu na hidrauliku i nisam ni trebao izlaziti iz kabine.

### **Nesreća u kojoj sam umalo ostao bez noge**

Prije nego mi je stari umro, imao sam nesreću na brodu. Stari je vozio brod, a ja sam vadio ribu. Bio je to mali brod s motorom koji je imao osovinu vani, dva komada željeza. Kako sam vadio mrežu, zakačila se ispod broda. Digao sam nogu i udario o motor. Izrezao mi je *štival* po dužini i svu kožu do kosti. Imao sam duboku otvorenu ranu i htjeli su mi rezati nogu. Spasilo me to što sam bio mlad. Noga mi je bila u gipsu 7 mjeseci i nisam radio 2 godine. Ta me nesreća obilježila za cijeli život.

Turisti promatraju brod prije izlaska na more,  
1970-ih, vl. Roberto Krevatin



## **Ennio Udovicich**



*„Novigrad ima najjaču flotu koč. Nakon nas Umag i Savudrija. Zašto? Zato jer smo oduvijek bili ribarski grad i to smo zadržali. Jači smo i od Rovinja.“*

### **Kad sam imao šest**

Ribari su me zvali Boccia kad sam bio mali. To ti znači mali, onaj za pomoć. Slali su me po cigarete za cijelu posadu, pa po vino, kruh: „Boccia, vien' qua!“ A poslije bi mi dali marendu. Imao sam veliko poštovanje prema tim ljudima. A poslije, kad smo mi bili stariji da možemo nekoga poslati, zvali bi mlađariju „Boccia, ajde odi nam po...“ A oni ništa, ko te šiša! Vremena su se promijenila.

### **Prva iskustva**

Počeo sam ribariti 1982. kada sam dobio priliku raditi na plivarici. Došao sam među starce, i super je bilo. Nekoliko brodova sam prošao, više načina ulova, noć, dan. I na koč sam radio, pa na ramponu. Stari ribari nisu nikada išli dalje od Pule, a mi smo išli čak do Biograda. Sad sin ima barku, a ja sam u mirovini. Sve sam ga naučio, vrijedan je, na

mene. Moj zadatak je čišćenje kaneštrela. Od 5:00 do 10:00 ujutro, a prije toga kombijem vozim ulov u Trst na burzu. Dižem se u 2:30.

### Čega se rado sjećam

Sjećam se kad bi došli sa srdelama ljeti, pun mol ljudi nas je čekao u sedam sati. Prodavali smo kao ludi i imali smo lijepu plaću. U zlatnim godinama ribarstva, kad bi se vraćali s mora, napravila bi se riba za marendu, pečena ili na roštilju. Onda bi dolazile firme Vodovod, Elektra, i nosili bi nam vino. Svi smo skupa marendali, uvijek je bila puna barka.

### Moj brat i njegova famozna barka

Moj brat Luciano Udovicich kojeg smo svi zvali Ciano bio je poznat po svojoj marljivosti, inventivnosti i zlatnim rukama. Krajem 70-tih godina „patentirao“ je malu batanu u koju je ugradio motor koji je tek tada bio izašao, Tomos 10/18, i stakleno dno, da bi mogao samostalno ići na osti. Do onda se išlo u dvoje: jedan bi veslao, a drugi gledao u staklo. Luciano bi se otisnuo na more, legao na dno barke i gledao kroz stakleno dno u potrazi za ribom. Kad bi išao za Savudriju, dok se nisu naviknuli na njega, Salvorini bi s obale gledali tu barku kako plovi bez ikoga u njoj i čudili se „È una barca fantasma!“. Orka majka!



Luciano Udovicich u mladim danima, početak 1980-ih, vl. Roberto Krevatin

## Roberto Krevatin



*„Imam 57 godina. Sve sam dao moru. I ruke i noge i glavu. Sve.“*

### Kako sam počeo

Imao sam 14-15 godina kada sam krenuo s ribarstvom, nakon osnovne škole. Tata, stričevi, bratići, svi su bili ribari. Moj otac je htio da radim nešto drugo, da idem dalje u školu i završim neku struku. Ja sam odabrao ribarstvo.

### Nekad i sad

Nekad su se mreže dizale na ruke, nije bilo hidraulike ni sajli. Danas svaka barka baca 200 – 300 mreža, nekada je to bilo 30 – 40 mreža. Nekad je posao bio smireniji. Pretežito se išlo na plavu ribu, s plivaricama, a zimi smo imali dodatne dozvole za list. Srdele su se lovile od travnja do listopada. Meni je onda bilo bolje, sad je strka. Mladima je to normalno, nama je čudno. Danas je u Novigradu otprilike 35 – 40 ribara, plus radnici. Recimo da stotinjak novigradskih obitelji živi od ribarstva, tako nekako je uvijek bio prosjek.

### **Kod ribarstva volim**

Druženja. S poštovanjem smo radili sa starijim ribarima koji su bili pred penziju, potezali smo mreže za njih jer nisu više toliko mogli. Svi smo se družili, nije bilo razlike. Kad bi posade od 7 do 10 osoba isplivljavale, u 20 sati bi se radila večera, jeli bi svi skupa, kartali, popili i zapjevali, i uz sve to odličan posao napravili. Kad je bilo ružno vrijeme, svi smo bili u kafiću na Madraču, nismo mogli biti jedan bez drugoga. Volim i pjesmu. Na brodu bi pjevali istarske pjesme, i one koje su tada bile zabranjene (Colomba bianca, Bella ciao). Bar nas na moru nitko nije opominjao.

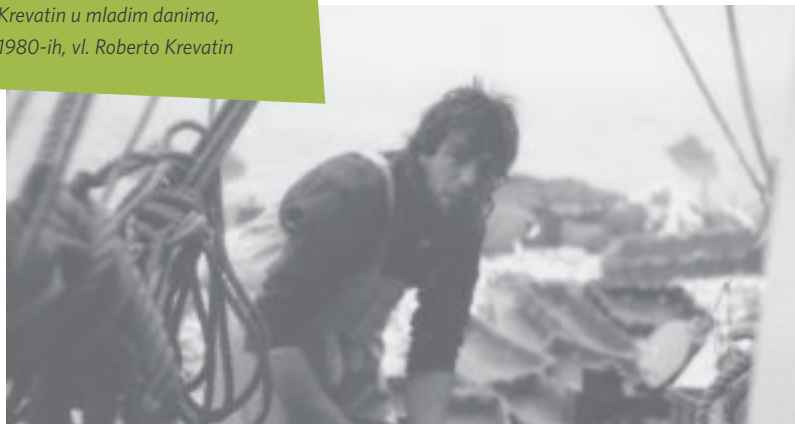
### **Da se mene pita....**

Ja bi mladim ribarima dao prvo test. Da sjednu u batanu i veslaju. Pa da vidimo kako bi se snašli bez motora i druge moderne opreme. Danas, kad ti se zagasi motor, šta napraviš? Zoveš druge da te dođu uzeti. A prije nisi imao ni stanicu, ni mobitel, samo sat i kompas.

### **O mrežama**

Na rivama su se krpale mreže svaki dan. Uvijek je bilo štorije, čakule, pjesme, vina. Svaki dan smo jeli ribu, anka dva puta na dan. I danas sam od 360 dana u godini 300 dana s iglom u ruci. Jednom kad ti to uđe u krv... Znam doći doma iz ribolova, pojedem, gledam šta ću sad raditi i vidim visi mi mreža. I, ala šu, počnem krpiti.

*Roberto Krevatin u mladim danima,  
početak 1980-ih, vl. Roberto Krevatin*



## **Amedeo Miani**



*„More poznajem. Mogu na miris osjetiti što će mi dati.“*

### **Kako sam počeo**

Počeo sam kao klinac, s 5 ili 6 godina, s tatom sam išao na more. Nakon vojske, s 19 godina, počeo sam se baviti profesionalno ribarstvom. Imam 50 godina i stalno sam u tom poslu. Tata i stričevi su mi pomagali, najviše s krpanjem mreža. Učio sam od njih i od drugih. Danas imam veliki brod s posadom, ribarnicu i restoran.

### **Kod ribarstva volim**

Ja sam ribarstvo odmah zavolio. Kako je moj tata ribario, pratio sam ga na brod i čistio ribe. Tata nije bio sretan što idem njegovim stopama. Odgovarao me jer nije lak posao. Ali ne, ja sam se odlučio, uložio u taj posao i s ljubavlju to radio, nekad i sad. Vukao me izazov, što će biti u toj mreži, što će se uhvatiti. Pa duša broda, upoznavanje terena, nove ili druge vrste ribarenja, drugih ribara. Privlači te iz dana u dan. Nijedan dan ribara nije isti.

### Lijepe uspomene

Toga imam na tone. Prošao sam puno luka, puno mjesta. Bili smo jako poznati po cijeloj obali Jadrana. Tako nađeš prijatelje. Družiš se u konobama uz vino, pjesmu, muziku. Ali sljedeći dan, nema isprike, ide se na more. Sad ne idemo više iz Novigrada, ali uvijek sam u kontaktu s ljudima koje sam nekada upoznao. Ribarska kolegijalnost i prijateljstvo vrlo su važni. Uvijek možeš računati na nekoga, pomognu ti oko kvarova i ostalog.

### Kako sam s ocem spašavao živu glavu

To je bilo u rujnu 1993., baš sam se te godine oženio i supruga je bila trudna. Moj tata, barba i ja isplovili smo s manjim brodom. Izašli smo iz Novigrada i iznenada nas je uhvatilo nevrijeme. To je jedna od onih situacija koju ne možeš predvidjeti kad izlaziš van. Neverin na moru koji u roku od 10 minuta napravi čudo. Ja sam bio još dosta neiskusn. Zahvaljujući mom tati vratili smo se živi doma. Bilo je stvarno grdo, imali smo problem s motorom, valjalo nas je, satima smo se borili. Bacalo nas je na sve strane, izbacivali smo vodu. Panika, strah. Već smo se počeli skidati za skočiti u more... Tata je pronašao nevjerovatnu snagu da nas izvuče. Bio je priseban i smiren. To je ono kad znaš da spašavaš sina pa činiš čuda, onaj adrenalin. Ja četiri-pet dana nakon toga nisam mogao pričati koliko me to potreslo. Ali me nije odvušlo od ribarenja.

### Što i kako lovim danas

Radim s inozemstvom, izvozim ribu i jaja. Prvenstveno idem na rampon s kojim izlovljavamo morska jaja (plaštenjak) tijekom zime. To kod nas nije poznato, a imamo ih dosta. Nije neki okus dobar, iskreno, ali imaju puno joda. Čuo sam da se to traži, da se jedu sirova ili u juhi. Uz to, u toplijim mjesecima idemo na kapešante, švoje, sipe. Sav ulov ide u ribarnicu i naš restoran. U prosjeku ulovim 50 – 60 kg ribe na dan, ali ovisi o vrsti ribe i dobu godine. Bitnije mi je da je što više radnih dana. Svaki dan ne možemo ići ni da hoćemo jer treba srediti brod, zakrpati mreže. Ima posla na suhom.

## Manuel Korlević



*„More treba poštivati. Skužiti ga prije nego što se naljuti. Kao i žene.“*

### Kako sam počeo

Kao četverogodišnjak, već sam imao masku i išao na račiće, školjkice. Onda skupa s prijateljima na sportski ribolov. Bio sam u klubu „Ribon“. Sedamnaest sam puta bio državni prvak, bio sam na svjetskom prvenstvu s reprezentacijom Hrvatske, osvajao sam samo prva mjesta, ekipno i pojedinačno.

### Kod ribarstva volim

Cijeli sam život na moru, more je moja ljubav. Fasciniralo me od kada sam bio mali. Misteriozno je. More mi je puno pomoglo da se smirim, da ne uđem u loše društvo. Svaki dan je nova avantura. Lijepo je održati tu tradiciju jer je Novigrad prvenstveno ribarski grad, a jako malo mladih poput mene želi se time baviti. Ribarstvo sam prihvatio kao izazov i kao nastavak svoje vječne strasti. Volim loviti noću jer imam svoje tajne trikove zanata i češće ulovim veću ribu, orade ili zubace.

### Što lovim

Lovim švoje, orade, morske pse, hlapove, zubatce i šarke, većinom kvalitetnu bijelu ribu. Svaka vrsta ribe traži drugačije mreže, koje se drugačije bacaju. Drugačija je tehnika, drugačije su pozicije. Pokušavam što manje loviti manju ribu. Želim se angažirati oko toga. To je bitno kako bi se tradicija ribarstva održala što dulje.

### Tko su mi kupci

Već dvije godine imam vlastiti brod s dvojicom zaposlenih ljudi na brodu i još dvojicom koji mi šivaju mreže. Ribu prodajem najboljim restoranima u okolici, nešto ide za veleprodaju, a većinu robe šaljem u Trst, Veneciju i Udine. Ujutro imam puno telefonskih poziva i sve prodam odmah.

### Moja praznovjerja

Kad mi netko kaže „Sretno!“ kad se spremam na more, nema šanse da idem. Uvjerio sam se da se tada stvarno uvijek dogodi nešto loše. Ne znam je li to psihološki jer su mi to prenijeli drugi ribari, ali ja se s time ne igram. Pokaži mi roge ili mi poželi mirno more, ali ništa drugo. Moji doma znaju da kad idem na more, smiju mi reći samo ciao.

### Anegdota s mora

Prije nekoliko godina, krajem kolovoza koji je kod nas poznat po neverinima, izašao sam na more s bivšim šefom. Bila je najavljena promjena vremena, ali ne takva s kakvom smo se susreli. Bili smo dosta daleko od obale. U roku od pet minuta digli su se jaki valovi, počelo je grmjeti. Onda su se spustile pijavice. Praktički smo se našli u okruženju dvije-tri pijavice. Osjećao sam se kao u horor filmu. Zvuk pijavice podsjeća na jezivi ženski vrisak. Bili smo prestrašeni jer nikad ne znaš kuda će pijavica proći, kako se ponašati, a brža je od tebe na moru. Neću nikad zaboraviti tu sliku. Zatvorili smo se u kabinu koju su zalijevali valovi, more nas je valjalo lijevo-desno, stvari su letjele po kabini. Kad smo se dokopali kopna, poljubio sam tlo pod nogama.

## Recepti iz nestale kuhinje

*Ispričao ribar Ruggiero Radin*

### Slane srdele i sardoni

Za dobre je srdele trebalo malo umijeća. Na dno čiste drvene kace od 10 – 12 kg stavljala se šaka soli, a srdele su se slagale red za redom, leđa na trbuh. Prvi se red posipao sa šakom soli pa se kaca okretala kao kompas kako se ne bi uvijek slagalo na isti način. I tako 15 – 20 redova: sol i srdele. Pokrivalo bi se drvenim poklopcem, a kako bi se sve potisnulo prema dnu stavljalo se 15 – 20 kg kamenja. Nakon tri dana sve bi se spustilo za još dobra četiri prsta, a gore bi izašlo srdelino ulje koje je trebalo odmah odstraniti da bi se mogla dodavati salamura. Za salamuru bi se uzeo lonac s litrom vode u koju se dodalo pola kilograma soli i jedan svježi krumpir. Kad bi krumpir isplivao, značilo je da je salamura spremna. Salamura se dolijevala na srdele umjesto ulja kako bi se spriječilo kvarenje srdela. Sa sardonima (inćunima) se radio isti postupak, samo nije bilo potrebno paziti na njih. Bili bi gotovi prije srdela jer nisu ispuštali masnoću.

### Lojke (čepe)

Ponekad smo znali upečati lojku, sjajnu ribu poput srdele, ali veću i punu kosti. Ribu bismo otvorili po dužini, dobro je nasolili, pritisnuli je teškim predmetom i pustili da stoji jedan dan. Zatim bismo uzeli dva odrezana komada trstike i ubadali ribu kako bi meso ostalo lijepo otvoreno. Vješali bismo je ispod kamina ili na ognjištu da se suši i dimi.

### Zimski sardoni (inćuni)

Naboli bismo ih iglom u oko, provukli ribarski konac te ih vješali oko kamina da se suše. Sve je sijalo od ribljih ljuskica pa nam je izgledao kao da sjedimo ispod božićnog drvca. To nam je bila večera kad je bilo ružno vrijeme. Hrana za siromahe, ali vrlo nutritivna, odmah gotova i bez

troškova. Za užinu smo znali jesti slane srdele s tjesteninom, a sardone bismo pržili s krušnim mrvicama te ih začinili uljem, octom i lukom. Neki su znali reći: Dobri su kao pršut!

### **Dobra gozba od cipli**

Ciple treba prvo ispeći na gradelama, na žaru od hrastovog drveta. Lijepo se polažu na ugrijane gradele i premaže ih se maslinovim uljem koristeći pero od purana. Miris bi se osjetio po cijeloj kući. Kad je riba bila pečena, polagala bi se na ovalni tanjur. Začinila bi se obilato domaćim maslinovim uljem uz dodatak papra, režnja češnjaka i palente skuhanе na naš način, u bakrenom loncu. Uz to se posluživao radič s polja pomiješan s maslačkom i matovilcem. Večera je, podrazumijeva se, bila popraćena s više čaša terana ili malvazije.

*Ulov srdele na plivarici, lijevo Pietro Zaccaron, desno Edi Sain, 1975.g., fotografija vl. Roberto Krevatin*



## **Budućnost novigradskog ribarstva**

Novigrad je stoljećima živio od ribarstva koje je hranilo lokalno stanovništvo kao jedna od temeljnih gospodarskih grana. Ta se situacija promijenila razvojem turizma koji je od 1960-ih godina polako počeo preuzimati primarnu ulogu. Unatoč neminovnim promjenama, turizam je s ribarstvom i danas u sprezi jer sve što naši ribari ulove, prodaju, a velik dio ulova završava u kreativnim jelima hvaljenih gradskih restorana. Tako svaki naš gost ima priliku kušati djelić ribarske tradicije koju danas baštine mlađe generacije ribara čuvajući je od zaborava. U ovom kružnom procesu koji se zasniva na savjesnom ribolovu, ribarstvu otvaramo priliku da ostane žila kucavica našeg grada, a ribarima da u njemu i dalje igraju neprocjenjivu ulogu.

# Zahvale

Zahvaljujemo Muzeju Lapidarium na povijesnim materijalima i fotografijama, Gradskoj knjižnici Novigrad na literaturi, Sergiu Gobbu na dragocjenim zapisima, i našim dragim sugrađanima, ribarima Silviju Simonoviću, Silvanu Štokovcu, Amedeu Mianiju, Robertu Krevatinu, Enniu Udovicichu i Manuelu Korleviću te Sergiu Stojniću na velikodušnoj suradnji u sastavljanju ove knjižice.

Turistička zajednica Grada Novigrada – Cittanova





